Tunéziai terápia

Un divan à Tunis – francia-tunéziai, 2019. Rendezte és írta: **Manele Labidi**. Kép: **Laurent Brunet**. Zene: **Flemming Nordkrog**. Szereplők: **Golshifteh Farahani** (Selma), **Majd Mastoura** (Naim), **Hichem Yacoubi** (Raouf), **Aisha Ben Miled** (Olfa), **Feryel Chammari** (Baya). Gyártó: **Kazak Productionss**. Forgalmazó: **Vertigo Média**. *Feliratos.* 88 perc.

Az arab világ évről évre csodás kincsekkel lepi meg a hétköznapi filmbarátot, ám napjaink zűrzavaros politikai és kulturális konfliktusai miatt, viszonylag ritkának számít az, hogy egy muszlim alkotó identitásmagyarázatát könnyed vígjátékba csomagolja. Manele Labidi rendezőnő azonban bátran teszi félre a kortárs iszlám világ misztikumainak taglalását és a fejben terrorizmussal, csadoros nőkkel előítélkező nézőt egy másik perspektívába helyezi. Igaz Labidi némiképp könnyített pályán játszik, *Tunéziai terápia* című filmjében egy olyan országról mesél, amely izolált ugyan, de történelme folyamán nem jellemezték vallási villongások, és az iszlám hagyománytisztelet mellett békésen megfér a modern nyugatias életforma is.

Selma 35 éves szingli nő, dekkről gyújt rá, farmert hord és tetoválást visel, Párizsból költözik vissza Tunéziába, ahol pszichológus szeretne lenni. Hagyományos freudi díványát nagynénje és nagybátyja családi házának tetőterében állítja fel, ide várná pácienseit. Miután felmerül a probléma, ugyan melyik arab vágyik pszichoanalízisre – ami 2011 előtt tiltott dolog is volt az országban – egy szépségszalon vezetőjével sikerül bartelt kötnie, és kliensekre szert tennie. Tunézia minden tipikus és minden bizarr lelke megfordul nála, a biznisz beindul. A következő akadály azonban az, hogy egy jóképű ám kissé rámenős rendőrtisztnek fel tudjon mutatni egy működési engedélyt, amit bizony nem könnyű az ország zűrzavaros bürokráciájában megszerezni. Selma szépen fokozatosan mindenben elbizonytalanodik az engedélyszerzés pokoljárása és az egyre kaotikusabb pszichoszeánszok alatt, ám egy szolid idegösszeroppanás után mégis úgy dönt, hogy nem adja fel.

Manele Labidi izgalmas tempóban, szép motívumokkal szövi meséjét az identitás kereséséről. Főhősnője egy modern, emancipált nő, aki otthon van ugyan, mégis idegennek érzi magát abban a hagyománytisztelő közegben, amit életteréül választott. Soha ilyen szépen nem meséltek még az arab tavaszról vagy a 2011-es forradalom utáni Tunéziáról, amely a diktatórikus rezsimtől való megszabadulás után, egy cseppet őrült és kissé meghasonult, de mégis boldog.

ALFÖLDI NÓRA

Egy humorista élete

En komikers uppvaxt – svéd, 2019. Rendezte: **Rojda Sekersöz**. Írta: **Jonas Gardell**. Kép: **Erik Molberg Hansen**. Zene: **Jean-Paul Wall**. Szereplők: **Johan Rheborg** (Juha), **Loke Hellberg** (Juha), **Elisabet Xie** (Jenny), **Teo Dellback** (Thomas), **Jakob Eklund** (Stefan). Gyártó: **Anagram / Film i Vast**. Forgalmazó: **Vertigo Média**. *Feliratos.* 92 perc.

Juha ötvenes éveiben járó, egész Svédországban ismert és rajongott humorista, aki stand-up előadásaiban előszeretettel mesél a hetvenes évek világáról, gyerekkorának azon szakaszáról, amikor először állt ki az társai elé, hogy az osztály bohócaként szórakoztassa őket. Arról azonban nem beszél, hogy ugyanebben az időszakban hogyan zaklatták, szecskáztatták és alázták meg az iskola vagány, falkába verődött tagjai a náluk gyengébbeket és kiközösítetteket. Arról is hallgatott egész életében, hogy ő is ehhez a csapathoz akart tartozni: a menők és erősek közé, még akkor is, ha az igazi barátai a szüntelen megaláztatásokat átélt iskolatársai voltak. Gyerekkori vágya, a felemelkedés a szociális ranglétra csúcsára, azonban felnőttkorát is beár-

nyékolja, amikor régi osztálytársa felbukkanásával feleleven edik benne a mélyen őrzött gyerekkori vétkek sokasága.

Jonas Gardell kultikussá vált felnövésregényével, az *Egy humorista életé*vel a kétezres évek elején minden nyolcadik osztályost megajándékozott a svéd állam. Gardell maga írta a film forgatókönyvét és helyezte át a komikus visszaemlékezését a kilencvenes évekből napjainkba. Ezzel a fogással a visszatekintés még tragikusabb árnyalatot kapott, hiszen az életközepi válsággal küzdő, kiégett komikus kénytelen belekapaszkodni múltjába és évtizedeken átívelő lelkiismeret-furdalása alól feloldozást kérni. Az emlékek felidézése visszarepíti a humoristát és a film nézőit is Juha szülővárosának iskolapadjába, kertvárosának rendezett kis utcáiba és szégyenérzetébe. A kiskamasz Juha és két barátja, Jenny és Thomas a két idősíkon lavírozó történet igazi főhősei. Rojda Sekersöz rendezésének összes hibája felett legyinthetnénk a három kiváló alakítás miatt, azonban a hazug feloldozást kínáló, kiábrándító zárójelenet az egész filmre hosszú és sötét árnyékként vetül.

PAZÁR SAROLTA

A beszéd

Le discours – francia, 2020. Rendezte: **Laurent Tirard**. Írta: **Fabcaro** regényéből **Laurent Tirard**. Kép: **Emmanuel Soyer**. Zene: **Mathieu Lamboley**. Szereplők: **Benjamin Lavernhe** (Adrien), **Sara Giraudeau** (Sonia), **Kyan Khojandi** (Ludo), **Julie Piaton** (Sophie). **Guilaine Londez** (Anya). Gyártó: **Les Films sur Mesure**. Forgalmazó: **Mozinet Kft**. *Feliratos.* 97 perc.

Ha van irodalmi mű, aminek az adaptálása elsőre halálra ítélt ötletnek tűnik, az Fabrice Caro képregényszerző-író 2018 -as regénye, a *Le discours*, mivel egy 35 körüli férfi gondolatfolyama az egész, amely egy családi vacsora végtelennek tűnő

másfél órája alatt ömlik át a tudatán. Laurent Tirard író-rendező és csapata azonban parádésan oldotta meg ezt a kihívást, és a vacsora megjelenítése, illetve az Adrien által előadott belső monológ mellett számtalan egyszerű, de nagyszerű ötlettel gondoskodott arról, hogy *A beszéd* filmszerű legyen. Az első és legfontosabb ilyen ötlet, hogy a főhős a negyedik falat áttörve, azaz a képből kinézve egyenesen a nézőhöz beszél – ami elsőre modorosnak tűnhet, de a figurát megformáló színész, Benjamin Lavernhe tehetsége gondoskodik róla, hogy úgy érezzük, mintha csak egy kissé neurotikus, de azért szeretetre méltó barátunk beszélne hozzánk.

A film címe ilyeténképp kettős jelentésre tesz szert, hiszen egyszerre utal Adrien szóáradatára és arra az esküvői beszédre, amire nővére szerelme kéri fel, és amelynek az elmondását, bármennyire is próbálkozik, nem úszhatja meg. Pedig hősünknek most igazán másra kell koncentrálnia, hiszen pont a vacsora előtt írt egy SMS-t a barátnőjének, akivel éppen – a lány javaslatára – „szünetet tartanak". Az amúgy is keserves családi mosolygós így még nagyobb kínná válik a férfi számára, aki érzelmek egész skáláját éli meg az esemény szűk másfél órája alatt. Eközben ide-oda ugrálva az időben bemutatja nekünk kapcsolatát a lánnyal, de még azt is, hogy mi lesz a jövőjük, sőt a beszéd nagy napját is láthatjuk – többféle verzióban. Az apró ötletek sokaságát gyarapítja még a valójában nem egy térben és/vagy időben létező elemek egymás mellé helyezése (például a filmzenét szolgáltató zongorista váratlan megjelenítése) és sok más játékos megoldás. Mindezek segítségével pedig számos olyan mélyen emberi és mulatságosan hétköznapi szituáció sejlik fel, amelyekben nézőként (és szerelmesként) magunkra ismerhetünk.

VAJDA JUDIT

Bűvölet – Az örökség

Craft – The Legacy – amerikai, 2020. Rendezte és írta: **Zoe Lister-Jones**. Kép: **Hillary Spera**. Zene: **Heather Christian**. Szereplők: **Cailee Spaeny** (Lily), **Gideon Adlon** (Frankie), **Zoey Luna** (Lourdes), **Lovie Simone** (Tabby). **Michelle Monaghan** (Helen), **David Duchovny** (Adam). Gyártó: **Blumhouse Productions / Columbia Pictures**. Forgalmazó: **InterCom**. *Szinkronizált.* 90 perc.

Nincs olyan fantasztikus lény, aki szorosabban kötődne a feminizmus tömegfilmes megjelenítéséhez, mint a boszorkány: legyen szó gyerekgyűlölő, aszexuális vasorrú bábákról vagy varázshatalmú, férfifüggetlen bűbájosokról, ezerarcú alakjuk sokat elárul az adott korszak hozzáállásáról az emancipált nőkhöz. A zsáner-boszorkák legfőbb vonása a szellemi tudáshoz (és megszerzéséhez) való viszony: vajon fekete vagy fehér mágiaként használják a nők mindazon tudományukat, amellyel legyőzhetik a nyers (férfi)erőt és érvényesíthetik saját érdekeiket – márpedig, ha minden banya varázspálcája valójában egy érettségi vagy diploma, az iskolai helyszín kétszeresen reflektál kötődésükre az önállósodáshoz. Ezt a „coming-of-age" kapcsolatot tárta fel és aknázta ki a 90-es évek gimihorror hulláma vámpírölő Buffy-tól az *Inváziumig*, különös tekintettel a tiniboszi-minitrendre (*Sabrina, Little Witches*), amelyet az 1996-os *Bűvölet* kultfilmje ural, méghozzá igen konzervatív üzenettel: miután a katolikus leányiskola renegátjait jelentő négy nősténydögfióka önző célokra használja fel frissen szerzett varázstudását, kovenjük széthullik és elnyerik méltó büntetésüket.

Mondani sem kell, hogy az idei remake/sequel (utóbbira a címen kívül csupán a zárókép utal), karakán női író-rendezőjével és markánsan megcélzott kamaszlány-közönségével fe-

nekestül felforgatja az alaptörténetet, néhol már erőltetetten túlhangsúlyozva a poszt-*metoo* boszorkányság-felfogását – középpontban a megbonthatatlan női összetartással (fekete cicaharc helyett), elnyomó pátriarkával és Vasjankó-szektájával (súlytalan férfialakok helyett), valamint anyatermészetből fakadó ősmágiával (gonosz Manon-démon helyett). Zoe Lister-Jones szerencsére sokat átemel független elsőfilmje (*Band Aid*) őszinte bájából és laza meseszövéséből, így aztán mainstream tinihorrorja nemcsak a tinifilmek uncsi kötelező karaktereit cseréli üdébb figurákra, de horror-mivoltát is kiúzi belőle – a *jump scare* strigái helyett inkább a melodráma maleficáját szabadítva újragondolt hősnőjére és újrafilmjére.

VARRÓ ATTILA

Doorman

The Doorman – amerikai, 2020. Rendezte: **Kitamura Ryūhei**. Írta: **Lior Chefetz**, **Joe Swanson**, **Harry Winer**. Kép: **Matthias Schubert**. Szereplők: **Ruby Rose** (Ali Gorski), **Jean Reno** (Dubois), **Askel Hennie** (Borz), **Rupert Evans** (Stanton), **Julian Feder** (Max), **Kíla Lord Cassid** (Lily). Gyártó: **Double Dutch International / Smash Media**. Forgalmazó: **Vertigo Média Kft**. *Feliratos.* 97 perc.

A *Drágán add az életed*hez kevés hasonló akcióthriller ér fel (*A rajtaütés*), és Kitamura Ryūhei (*Azumi*, *Aragami*) legújabb filmje, a *The Doorman* sem ez a kategória. Egy francia csempész, Victor vezette bűnbanda foglal el egy New York-i lakóházat az ott elrejtett, NDK-ból kicsempészett értékes festmények megszerzése végett. Pechükre John McLane női megfelelője, a poszttraumás stressz-szindrómában szenvedő ex-zsoldos, Ali a portás, akinek rokonai (Jon és gyerekei, Max és Lily) is itt laknak, és jaj azoknak, akik bántani akarják őket!

A *The Doorman* minden eredetiséget nélkülöz, és nem mentik a helyzetet a mostani akciófilmes trendnek megfelelően az élvezhetetlenség határáig szétszabdalt, túl sötét akciójelenetei sem. Ali karakterét azzal próbálták elmélyíteni, hogy rövid flashbackek formájában rá-rátörnek a karrierjét derékba törő bukaresti terrortámadás (amelynek során a nagykövetet és kislányát nem tudta megvédeni) traumatikus emlékei. Ám ezek csak pár másodpercre bénítják meg, majd folytatja is bosszúhadjáratát. Kár, hogy a *Drágán add az életed* szégyentelen lemásolásánál és a drámainak jóindulattal sem nevezhető mirelit lelkizésnél nem futotta többre, mert az Alit játszó Ruby Rose-nak igen jól állna a keménykötésű hősnő, ezt már a *Batwoman*-sorozatban is bizonyította. Egyébként, ha a női akcióhős miatt a *The Doorman* progresszívnek tűnik is, nemcsak sablonos megvalósítása, de a negatív hősök ábrázolása is kőkonzervatívvá avatja. A terroristák Kelet-Európában okoznak traumát az amerikai katonanőnek, és nyugat-európai bűnöző terrorizálja a békés New York-i családokat. Az eurofób Donald Trump, ha a leszbikus Ruby Rose-t nem is, azt biztosan örömmel látná, hogy az amerikai akcióhős elintézi a „gonosz európaiakat". Igaz, ahhoz a *The Doorman* túlságosan is gyorsan felejthető és jelentéktelen, hogy komolyan vegyük sztereotípiáit.

BENKE ATTILA

Fellini – A lélek festője

Fellini degli spiriti – olasz, 2020. Rendezte és írta: **Selma Dell'Olio**. Kép: **Daniele Bottlesell**. Zene: **Antonio Fresa**. Gyártó: **Mad Entertainment / Rai Cinema / Walking the Dog**. Forgalmazó: **Pannónia Entertainment**. *Feliratos.* 100 perc.

Bár minden rendező személyisége és gondolkodása átüt saját filmjein, kevés alkotó volt, aki úgy használta volna önkifejezési formaként a filmet, mint Fellini. A *8 és ½* vagy az *Amarcord* nem csupán témájában, hanem már címében is a rendező személyéről szól, ahogy a *Satyricon* adaptációja, Róma-filmje, vagy Casanova-életrajza címében is szerepelt Fellini neve. Nehezen elképzelhető, hogy bárki más vette volna a bátorságot, hogy egy saját magát központba állító interjú lehessen a témája egy mozifilmnek – még akkor is, ha abban a valóság és a fikció közti vonal (itt is) néha teljesen elmosódik. A rendező születésének 100. évfordulója alkalmából készült dokumentumfilm nem az unalomig ismert módszert, a kronologikus, filmről-filmre vándorló és minden alkotáshoz életrajzi eseményt társító utat választja, hanem egy szabadabb, mégis elemzőbb nézőpontot használ. Ezt jelzi az eredeti cím is – a kissé patetikus, és épp ezért némileg üres *A lélek festője* helyett –, a *Fellini degli spiriti* ugyanis utalás a direktor 1965-ös filmjére, a *Júlia és a szellemek*re. Selma Dell'Olio munkája is valóságos szellemidézés, Giulietta helyett Federicóval a médium asztalánál, és az inspirációként használt művet felidézve, szabadon ugrálva az életmű darabjai között. A film ugyanis tematikák mentén közelít Fellini személyiségéhez, valamint a spiritualitáshoz való viszonyához, melyben a jungi pszichoanalízis épp olyan fontos szereplő volt, mint az ezotéria, vagy épp a katolicizmus. A művészi látásmód mellett pedig egyes visszavisszatérő tematikai elemek is analízis alá kerülnek – mint például az utazás, vagy a zene motívuma. A filmeket bizonyos eszmék és megközelítési módok mentén vizsgáló mű így épp annyira tárja fel az alkotót, mint alkotásait, az értelmezés mellett pedig némileg át is rendezve az életművet, melyben a *Júlia és a szellemek* csaknem olyan fontos kulcsmű, mint *Az édes élet* vagy a *8 és ½*.

FEKETE TAMÁS